

Advent en Kerst 2018

Inhoudsopgave

- Blz. 3 Advent en kerstfeest
- Blz. 4 'Het licht van Advent'
- Blz. 5 Lied 'Stil nu', gedicht
- Blz. 6 Het Paradijsspel
- Blz. 7 Sint Nicolaas
- Blz. 8 Kerstboom en Kerstboomtekens
- Blz. 9 Olav Åsteson
- Blz. 10 'Oberufer' kerstspel
- Blz. 11 Driekoningenspel
- Blz. 12 Programmaoverzicht Advent en kersttijd
- Blz. 13 Toelichting programma
- Blz. 14 Kerstgroen/Kerstboom impregneren
- Blz. 15 Sterren vouwen
- Blz. 16 Recept kerstcake
- Blz. 17 Verder lezen

Advent en kerstfeest

Advent en kerstfeest, het grote geschenk van het licht.

De grote kersttijd begint op Sint Maarten op 11 november en eindigt met Maria Lichtmis op 2 februari.

Het is de tijd van verstillings, delen, schenken en ontvangen.

De bomen worden kaal. De dagen zijn voelbaar kouder en korter geworden, het daglicht neemt snel af. We zoeken als we buiten zijn bescherming en warmte in onze winterjassen. Onze voeten die ons op de aarde dragen en waarmee wij ons pad lopen zijn omhuld met dikke sokken en warme schoenen.

We trekken ons terug in onze huizen maar ook in onszelf. Eind van de middag valt de schemering al in. Die schemering kondigt de avond en de nacht aan waarin we tot rust komen en we terugkijken naar de dag, maar ons ook mogen losmaken van de dag. De lange avonden kunnen ruimte maken om tot jezelf en tot rust te komen, maar ook tot elkaar. Samen op zoek naar geborgenheid, gezelligheid, warmte en liefde en licht. Maar ook van het oefenen om te delen en te schenken en uiteindelijk te kunnen ontvangen. Het ontvangen van het licht wat ons in de kerstnacht geschonken wordt. Het licht wat wij mee mogen dragen, samen met elkaar, op weg naar het kerstfeest.

Advent, (Latijn; Advenire=Aankomen)

De tijd van verwachting, voorbereiding op wat er komen gaat.

De vier zondagen voor het kerstfeest zijn de Adventszondagen.

Op Bronlaak hebben we al vele jaren de traditie van het 'wekzingen'.

Een groepje 'wekzangers' bestaande uit bewoners en medewerkers, gaan op deze vier adventszondagen en op 1e kerstdag, al vroeg in de ochtend zacht zingend langs de woonhuizen. Het wakker gezongen worden met Advent- en Kerstliederen is voor velen van ons een bijzondere beleving.

De adventskrans

In de Pinksterzaal en in de huizen wordt het elke week lichter, naarmate er één, twee, drie of vier kaarsen in de adventskrans branden.

De jaartafel

De rijk gevulde jaartafel van de herfst heeft plaats gemaakt voor een schone en bijna lege jaartafel gehuld in de kleur blauw. Deze leegte laat ons een nieuw begin, maar ook ruimte zien en nodigt ons uit tot opbouwen.

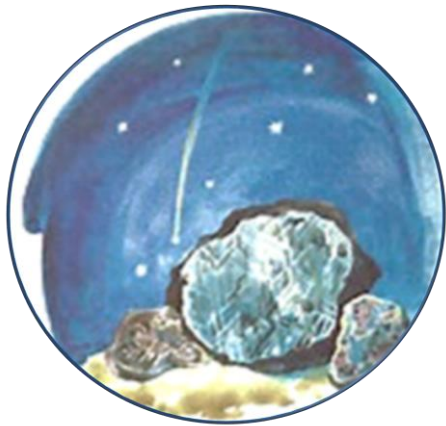
Het samen langzaam en met zorg opbouwen en zichtbaar maken van de schepping van de natuurrijken en de mens op de jaartafel kan ons helpen bewust maar ook stil te worden in de tijd die wij adventstijd noemen.

Hoe zou je dat kunnen doen?

- Eerste Advent, stenen en mineralen, in de 'Pinksterzaal' en Foyer staat een witte lelie als symbool voor ontvankelijkheid. Op vele schilderijen van 'De verkondiging' aan Maria zien we de deze lelie terug.
- Tweede Advent, Plantenwereld, een bloeiend plantje.
- Derde Advent, Dierenwereld.
- Vierde Advent, de mens, de herders.
- Op kerstavond, Jozef en Maria met het kerstkind.
- Op 6 januari, de koningen die al eerder ergens in huis op weg gingen.

Misschien kunnen we proberen om in deze tijd van drukte, opdrachten en verwachting elke dag even stil te staan, even stil te zijn, stil zijn in jezelf en met elkaar.

Stil zijn om de stilte te horen, leegte tot ruimte te maken en zo plaats te hebben om het licht te kunnen ontvangen. Het licht te verinnerlijken zodat we het kunnen uitstralen.

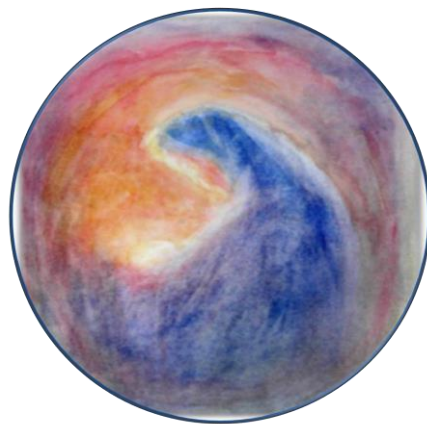
Het eerste licht van Advent
is het licht van stenen.
Stenen die leven
in kristallen, schelpen en botten.

Het tweede licht van Advent
is het licht van planten.
Wortels, stengel,
blad, bloem en vrucht
waardoor wij leven en groeien.

Het derde licht van Advent
is het licht van de dieren.
Dieren van boerderij,
veld, bos, lucht en zee.
Allen wachten zij
op de grote geboorte.

Het vierde licht van Advent
is het licht van de mensheid.
Het licht van liefde, het licht van
gedachte, om te geven en te
begrijpen.

Rudolf Steiner

Stil nu...

Maria E. van Ebbenhorst-
Tengbergen (1885-1980)
tegenstem: Petra Rosenberg

Stil nu, stil nu, maak nu geen ge-rucht! Stil nu, stil nu,
't ruist al door de lucht! 't Won-der komt heel zacht-jes aan; 't Kerst-kind wil hier
bin-nen-gaan. Stil nu, stil nu, maak nu geen ge-rucht!

Het Paradijsspel

"Het Paradijsspel is het eerste spel van de drie kerstspelen. Het is het verhaal van de oorsprong van de mensheid. Het laat zien hoe God de wereld schiep, met daarin de mens: Adam en Eva. Zij mogen in het paradijs wonen, waar ze in heerlijkheid leven en zelfs eeuwig leven. Maar er is een boom waarvan ze de vruchten niet mogen eten, zo luidt Gods verbod. Als ze daarvan eten, zullen ze kennis hebben van goed en kwaad en zullen ze het paradijs moeten verlaten. Dan zullen ze op aarde moeten gaan leven en ten slotte ook moeten sterven.

De duivel verleidt Adam en Eva om van de boom te eten. Dat doen ze en vervolgens worden ze weggestuurd door de Engel Gabriël. We spelen het niet in de volledige oorspronkelijke vorm, maar zingen en spreken een groot deel van de tekst en ondersteunen met verschillende beelden. Het paradijsspel eindigt min of meer met een belofte voor de toekomst, namelijk dat God zijn rijk weer wil geven. Dat aan dood, de duivel en ook de hel voorgoed een eind komt. Dat is een mooie opmaat naar het spel van Christus geboorte."

Sofie de Nooijer

Chagall 'Paradise'

Sint Nicolaas

Sint Nicolaas was evenals Sint Maarten een bisschop; wij kennen hem als een heilige man met rode mantel en met een mijter, de mijter is geopend aan de bovenzijde en symboliseert hiermee zijn verbondenheid met de geestelijke wereld. Sint Nicolaas kent een rijke geschiedenis aan verhalen, legendes en liederen. Sint Nicolaas rijdt met zijn paard, over de daken van onze huizen, in de nacht. In een aantal legendes, die over Heilige Nicolaas geschreven zijn, wordt verteld over schenkingen. Nicolaas wist wat iemand nodig had en schonk onvoorwaardelijk. Vele van ons proberen elk jaar weer een beetje op zoek te gaan naar Sint Nicolaas. We zetten onze schoen, al dan niet met een offergave als een wortel voor het paard, bij de schoorsteen. Door die schoorsteen, de verbinding tussen hemel en aarde, waardoor je vooral in vroeger tijden de sterrenhemel nog kon zien, komen de geschenken. Die worden geschonken in je schoen, de schoen waar je je levenspad op belooft wordt gevuld met dat wat je nodig hebt. Het zijn dus niet zomaar gaven, het moet passen bij die mens. We maken gedichten en vertellen elkaar hiermee de waarheid, we eten speculaas (spiegelkoek), we houden onszelf en elkaar met een gedicht ook een spiegel voor, we kijken naar onszelf en de ander. We schenken dat wat nodig is en doen dat onvoorwaardelijk. Ik vraag mezelf af, kan ik dat? Kan ik zo naar die ander kijken en zien wat hij nodig heeft, kan ik mezelf en de ander een heldere spiegel voorhouden? Kan ik schenken zonder iets terug te verwachten? Sint Nicolaas, het feest van verwachting, het schenken en ontvangen.

Het Droomlied van Olaf Åsteson

Het droomlied is een oud lied, waarvan de tekst in dichtvorm is overgeleverd. In het Droomlied vertelt Olaf Åsteson van zijn droom die hij tijdens de dertien heilige nachten gehad heeft. Deze "dertien heilige nachtentijd" was ook in vóór christelijke tijd al een bijzondere tijd en een tijd van inwijdingen. De vóór christelijke inwijdingen verliepen onder leiding van een ingewijde of priester. In dit droomlied wordt gesproken van een inwijdingsweg die Olaf zonder hulp van anderen gaat en wijst op een inwijding, die pas in de na christelijke tijd mogelijk was. Een weg die de mens alleen kan gaan doordat de christuskraft al in hem werkt.

Omstreeks 1850 werd door dominee Landstad in een eenzaam dal in het Noorse Telemarken uit de mond van de bevolking het "Droomlied van Olav Åsteson" opgetekend. Dat lied beschreef Olav Åsteson 's tocht door de sterrenwereld en wat hij daar zag en beleefde. Het had twaalf delen, één voor elke beeld van de dierenriem.

Het Olav Åsteson-lied zoals wij dat nu kennen is nog maar een deel van het oorspronkelijke lied. Het beschrijft de inwijdingsweg die Olav tussen Kerst en Driekoningen tijdens een mysterieslaap doormaakt. Het lied bevat alle elementen van de noordelijke kosmische inwijdingsweg, maar in een latere tijd, waardoor de beelden vermengd zijn met christelijke elementen.

Illustratie van Georg Goelzer, uit zijn boek 'Der Weihenachtsbrunnen'. In dit boek vertelt hij over het Droomlied van Olaf Åsteson.

Het Oberufer Kerstspel

Het Oberufer Kerstspel is een traditie die al sinds de oprichting van Bronlaak bestaat. Het spel zelf is een overlevering van spelen die al in de late middeleeuwen in Europa werden opgevoerd.

Het gaat om een drieluik van paradijsspel, geboortespel (ons kerstspel) en het driekoningenspel.

Deze oude, oorspronkelijk middeleeuwse spelen, zijn in de tweede helft van de 19e eeuw "ontdekt" door een professor in de literatuur, Karl Julius Schröer. In het Oostenrijks-Slowaaks grensgebied lag het dorpje Oberufer, waar de boeren elk jaar de spelen opvoerden. Ze zijn terug te voeren op christelijke broederschappen die overal in Europa bestonden. Iedereen kende de teksten uit het hoofd. Het was Schröer zelf, die de teksten ging verzamelen en ze opschreef voor de volgende generaties.

Hij liet ze aan een leerling van hem zien, Rudolf Steiner. Deze zag het belang van dit cultuurgood in. In een tijd waarin het kil materialisme Europa veroverde, konden deze spelen de harten van de mensen verwarmen.

Spelen met een Bijbelse inhoud werden in de middeleeuwen **mysteriespelen** genoemd. Onze kerstspelen behoren ook tot dit genre. Inzicht omtrent enige aspecten van de achtergronden van deze spelen is belangrijk voor het kunnen begrijpen van haar waarde voor de opvoeding en de behandeling van kinderen. Pas als je je hiervan bewust wordt, kun je je verbazen en verwonderen over de wijsheid die in deze volksspelen verborgen is.

Het spel zoals het op Bronlaak gespeeld wordt is in grote lijnen hetzelfde gebleven, maar heeft zich met de jaren ontwikkeld. Traditie en ontwikkeling. Het lijken twee onverengbare begrippen, maar zijn dat niet. Het zijn twee van de pijlers van onze leefgemeenschap. Vanuit de traditie melden bewoners zich ieder jaar opnieuw spontaan aan het voor het spel. Kijkend naar hun mogelijkheden zijn dan ouders, medewerkers en vrijwilligers bereid hen te ondersteunen om hún kerstspel vorm te geven. Zo wordt ontwikkeling geen doel op zich, maar ontstaat het als vanzelf door het meebewegen met de vraag die door bewoners aan de begeleiders wordt gesteld. Zo komen we bij een derde belangrijk thema van Bronlaak: de gemeenschap. Het samen wonen, het samen werken, het samen verzorgen van de culturele waarden die wij belangrijk vinden. De gemeenschap geven wij vorm vanuit de gelijkwaardigheid in ons mens-zijn, maar met onze verschillende talenten en vaardigheden. Het is iedere keer opnieuw een uitdaging èn vreugde deze talenten en vaardigheden in harmonie te brengen. Niet alleen in het kerstspel, maar op ieder moment van de dag.

Ons driekoningenspel op Bronlaak

Dit is het laatste spel uit het drieluik van onze kerstspelen.

Wij spelen dit spel vanuit een kring. Alles speelt zich binnen deze kring af en we spelen het samen. Het is een improvisatiespel, waarbij op het moment zelf de spelers uit de zaal worden uitgenodigd om mee te doen; *'iedereen kan koning zijn'*.

De spelers volgen hierbij de tekst samen met de pages en de sprekers volgen de spelers.

De tekst voor dit spel is in 2007 door Maarten van Ek geschreven, de keuze van de liederen werd door Ute Hensler gemaakt. In 2016 werd de 1^e bewerking gedaan, waarin de kindermoord is toegevoegd en het verhaal de huidige vorm kreeg.

Aanbidding van de drie koningen'

Liane Collot d' Herbois

Programma overzicht advent en kersttijd 2018

Wanneer	Wat	Hoe laat	Waar
Advents zondagen; 2, 9, 16, 23 dec. en 1 ^e Kerstdag 25 dec.	Wekzingen	07:00-08:00	bij/in de huizen
Zondag 2 december	Geen dienst in de ochtend 1 ^e adventsviering 'Paradijsspel ' o.l.v. Sofie de Nooijer	19:30-20:00	Pinksterzaal
Woensdag 5 december	Sint Nicolaas	09:00-12:00	Terrein
Zondag 9 december	2 ^e Adventsviering o.l.v. Ute/Koor	10:30 uur	Pinksterzaal
Vrijdag 14 december	Instemmingsavond/ liederen 'Louter' 'Plo licht op'	19:00 uur avond	'Ons dorpscafé' Oploo
Vrijdag 14 december	Openbare voorstelling kerstspel, o.l.v. Job de Nooijer	15:00 uur	Pinksterzaal
Zondag 16 december	Bronlaakdienst bewoners circuit 5	10:30 uur	Pinksterzaal
Vrijdag 21 december	Uitvoering; 'Droomlied van Olav Åsteson'	15:30 uur	Pinksterzaal
Zondag 23 december	4 ^e Advent, geen centrale viering		
Maandag 24 december	Kersthandeling	19:30 uur	Pinksterzaal
Dinsdag 25 december 1 ^e Kerstdag	Kerstspel	15:00 uur	Pinksterzaal
Zondag 30 december	Geen zondagsdienst		
Maandag 31 december	Oudejaarsavond	20:00 uur	'Ons dorpscafé'
Zondag 6 januari	Geen dienst in de ochtend Driekoningenspel	19:30 uur	Pinksterzaal
Maandag 7 januari	Nieuwjaarsreceptie	16.00 uur	Pinksterzaal
Zaterdag 2 februari	Maria Lichtmis, afsluiting grote kersttijd		In/rondom de huizen

Nadere informatie, aanvullingen of wijzigingen zullen per mail, aankondigingen, uitnodigingen en flyers kenbaar worden gemaakt.

Woensdag 5 december

Sint Nicolaas komt met zijn Pieten naar Bronlaak.
Hij zal ons in de ochtend vanaf 9:00 uur een bezoek brengen.
Met zijn pieterbazen in de huifkar voortgetrokken door vele mechanische paardenkrachten zal hij langs alle werkgebieden op het terrein rijden.

Route van Sint Nicolaas Bronlaak, woensdag 5 december 2018

09:00 uur - 11:15 uur

Start bij de zonnewijzer bij het Pinksterhuis,
vervolgens, Papyrus, Houtwerkplaats, Sirius,
Obilot, Bakhuys, t'Hof, Pottenbakkerij,
Boerderij, Tuinderij, Grote Huis, o.a. Wando, Winkel Bronlaak en
Waterman, terug naar de Zonnewijzer, Pinksterhuis
Na 11:15 uur Ard Lea werken, Mob complex en Markant

Vrijdag 21 december

'Het droomlied van Olav Åsteson'

15:30 uur in de Pinksterzaal
O.l.v. Sofie de Nooijer, Job de Nooijer.

Maandag 24 december Kerstavond

19:30 uur kersthandeling in de Pinksterzaal

Dinsdag 25 december 1^e Kerstdag

15:00 Het Kerstspel

Vandaag mogen we weer genieten van het Oberufer Kerstspel. Uitgevoerd door de ouders, bewoners, medewerkers en vrienden.
Regie: Job de Nooijer Muziek: Sofie de Nooijer

18:00 Kerstdiner in de huizen

Zondag 6 januari Driekoningenspel 19:30 uur

(improvisatie driekoningenspel) in de Pinksterzaal.

Betreft: Impregneren kerstbomen en kransen

Datum : November/December 2018

Aandachtspunten voor de kersttijd.

- In de woonhuizen en werkgebieden worden alleen geïmpregneerde kerstbomen en kerstkransen toegestaan.
- De kerstkransen en kerstbomen die in de woonhuizen of werkgebieden gebruikt worden moeten brandveilig zijn, d.w.z. geïmpregneerd.
- Dit impregneren wordt verzorgd door de werkgebied 't Hof'.
- Lees verder de richtlijnen veiligheid en risico goed door! Zie iProva: [Waxinelichtjes en Vuurwerk](#)

Adventskransen

- 21-22-23 november het benodigde dennengroen voor de kransen ophalen bij 'Winkel Bronlaak'.
- De gebonden kransen (voorzien met een label waar de naam van het huis/werkgebied opstaat, (stevig vast maken) kunnen tot uiterlijk Maandag 26 november ingeleverd worden bij werkgebied 't Hof (in de tunnelkas).
- Vrijdag 30 november kunnen de kransen weer worden opgehaald.

Kerstbomen

- Ieder huis zorgt zelf voor de aankoop van een kerstboom. Kerstbomen zijn vanaf maandag 3 december te koop bij 'Winkel Bronlaak'
- Uiterlijk vrijdag 14 december; kerstboom wordt door de medewerker ingeleverd, voorzien van een label met naam van het huis. Droog inleveren bij 't Hof in de tunnelkas.
- Woensdag 19 december geïmpregneerde kerstboom wordt door medewerker opgehaald. Zorg dat de kerstboom droog wordt weggezet.

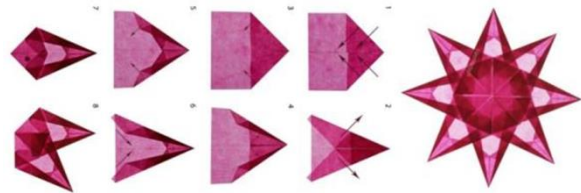
Kerstboom in de Pinksterzaal

- Het plaatsen en impregneren van de kerstboom in de zaal wordt verzorgd door Sylvester/ Bosgroep (maandag 10 december).

Omdat het impregneermiddel biologisch afbreekbaar is mogen de kerstkransen en kerstbomen later bij het groenafval.

Sterren vouwen

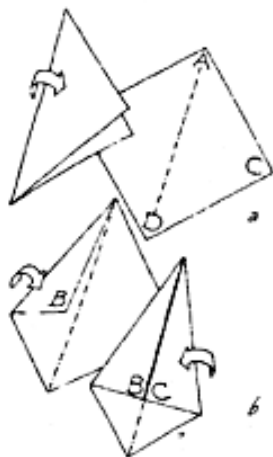
Materiaal:

- Zijdevloeipapier of vliegerpapier, sterren van vliegerpapier zijn steviger en meer kleurecht
- Mesje en liniaal
- Hobbylijm/fotolijm

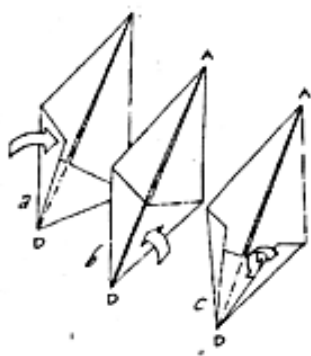
Werkwijze:

- Snijd het papier in stukje van 7x7 cm of 5x7 cm.
- Vouw het aantal punten dat je nodig hebt voor de ster.
- Plak de segmenten zorgvuldig aan elkaar.
- Hang de sterren voor het raam.

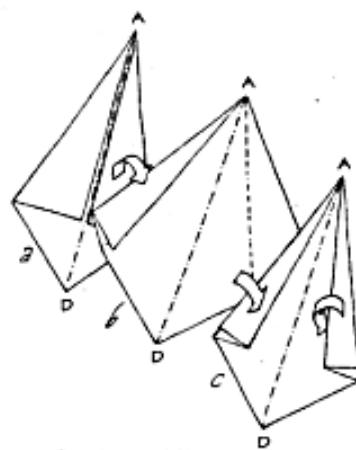
Door het aantal punten te variëren, kunnen met hetzelfde vouwschema verschillende sterren worden gemaakt.

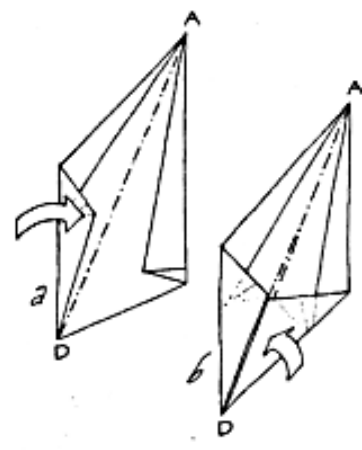
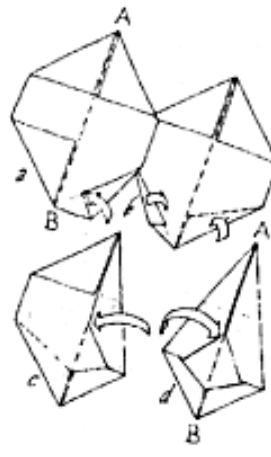
de eenvoudigste ster van vierkante vouwblaadjes 8 of 10 punten

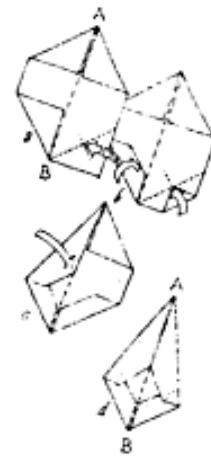
door op deze wijze te vouwen kan een ster met

met twee extra vouwen wordt een andere ster verkregen, 5, 8 of 10 punten

met nog twee vouwen uitgebreid, een ster 10 of 16 punten

Kerstcake (8 personen, bakvorm diameter 20 cm.)

Ingrediënten;

- 125 gr. boter
- 100bgr. suiker
- 1 zakje vanillesuiker
- 1 afgestreken theelepel kaneel
- 2 eieren
- 125 gram gemalen hazelnoten
- 125 gr. bloem
- ½ theelepel bakpoeder
- Paneermeel of fijne beschuitkrumels

Bereidingswijze;

Boter smelten in een pannetje, niet bruin laten worden. Suiker en vanillesuiker toevoegen. Goed roeren, even afkoelen, eieren en noten toevoegen, steeds weer roeren.

Bloem en bakpoeder mengen en toevoegen.

Bakvorm invetten. Bestuiven met paneermeel/fijne beschuitkrumels. Oven voorverwarmen op 175 graden.

Deeg voorzichtig in de vorm scheppen.

40-45 minuten, (laag in de oven) bakken op 175 graden.

Af laten koelen, uit de vorm halen en bestrooien met poedersuiker of bestrijken met vloeibare chocolade.

Wat een feest kan het zijn om deze cake samen te bereiden en te eten.

Hongerige vogeltjes in de wintertijd? Misschien voor hen krumels en stukjes noot?

Verder lezen

Sint Nicolaas

Godenverhalen uit de Edda
Sinterklaas en het geheim van de nacht
Sint Nikolaas, milde gever
Nicolaas, de duivel en de doden
Sint Nikolaas van A tot Z
Het geheim van Sinterklaas en de Kerstman

Sint Nikolaas, leven en legende
Heiligen van de herfsttijd
Nicolaas van Myra

Pieter van der Ree
J. Rijsterborgh
Louis Janssen
Stichting Nationaal Sint Nicolaas Comité
T. van Renterghem

M. Ebon/ M. v Raephorst

J. Quadflieg / R. Fuhrman

Sprookjes

De twaalf apostelen

Grimm

Kersttijd

Tussen Bethlehem en de Jordaan
Tekens en symbolen van het Kerstfeest
De geboorte van Christus in de mensenzijl
De twaalf heilige nachten en de geestelijke hiërarchieën
Kerstspelen
De Madonna's van Raffael

E. Bock
R. Steiner
R. Steiner
S. Prokofieff
K.J. Schroeder e.a.
Loek Dullaart

Verhalen en Sprookjes:

Het boshuis
De drie mannetjes in het bos
Geboorteverhalen v.d. profeten
Maria's kleine ezel
Het licht in de lantaarn
Een ster over de grens
Christuslegenden
Kerstvertellingen
Plantensprookjes
Immanuel
Het droomlied van Olav Åsteson
Het goud van de armen
Iwan sterredrager
De vierde koning
Kleine Isar, de vierde koning
De ontmoeting van de koningen
Al de dagen van ons leven
Het mooiste geschenk R.v Bilsen,
De Vetkaars
Het verhaal van de vier kaarsen

Grimm
Grimm
Dede Khan
Gunhild Sehlin
G. Dreissig
I. Verschuren
Selma Lagerloff

Bauer
J. Streit
H. Lammer

M.B Laffrée
H. van Dijke
Bertus Aafjes
B. Mol
Altiora Averbode

Andersen

Praktisch:

Advent
Kerstversieringen
Transparanten van papier
Transparanten en rozetten

T. Berger
Jaffke
M. Hulsman
M. Meyerbröker.

Algemeen

Schipper mag ik overvaren?
Transparanten doorlicht

Juul van der Stok
Juul van der Stok en Mabel Slangen

De jaarfeesten
De jaarfeesten
Jaarfeesten, achtergronden en betekenis in onze tijd

Emiel Bock
Rudolf Steiner
Fred Tak

Wij wensen iedereen een verwarmende en liefdevolle en Kersttijd toe

Tanca Boot, namens de jaarfeestengroep

